

службу до підприємницьких структур тільки з протиправною метою (отримання інформації, що складає комерційну таємницю, для подальшого її розголошення або продажу конкурентам, проникнення у комп'ютерну мережу для викрадення грошових коштів компанії тощо). Також такі заходи дозволять виявляти осіб, які уже самі були засновниками підприємницьких структур та умисно довели свої підприємства до банкрутства.

1. Криминология / под ред. Дж. Ф. Шелли / пер. с англ. – СПб. : Питер, 2003. – 860 с.

Ведмідський Олександр Володимирович
проректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

РОЛЬ І МІСЦЕ СЛІДЧОГО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАПОБІГАННІ ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Станом на 1 вересня 2016 року у сфері управління Державної пенітенціарної служби (далі – ДПтС) України перебувало 148 установ та 589 підрозділів кримінально-виконавчої інспекції. Крім того, 29 установ знаходяться на території Донецької та Луганської областей, що тимчасово не контролюється українською владою. В установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, розташованих на території, що контролюється українською владою, тримається усього 60771 особа. З них: у 12 слідчих ізоляторах та 17 установах виконання покарань з функцією СІЗО тримається 16296 осіб, узятих під варту та засуджених, з них на стадії: досудового розслідування – 1708 осіб, судового розгляду (до винесення вироку) – 7493 особи, у 113 кримінально-виконавчих установах – 44159 засуджених, з них: у 7 колоніях максимального рівня безпеки – 2080 осіб, у 32 колоніях середнього рівня безпеки для неодноразово засуджених – 18168 осіб, у 27 колоніях середнього рівня безпеки для вперше засуджених – 12193 особи, у 7 колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами для тримання чоловіків – 1697 осіб, у 4 колоніях мінімального рівня безпеки із полегшеними умовами для тримання чоловіків – 538 осіб, в 11 колоніях для тримання жінок – 2015 осіб, у 4 спеціалізованих лікувальних закладах – 977 осіб, у лікувальних закладах при ВК та СІЗО – 1496 осіб, у 21 виправному центрі – 2165 осіб, у 6 виховних колоніях (для неповнолітніх) – 316 осіб.

Серед засуджених: 1552 особи відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі; 395 осіб – у вигляді арешту у 51 арештному домі, утвореному при установах. Криміногенний склад засуджених до позбавлення волі: 6,8 тис. осіб засуджені на строк понад 10 років; 9,0 тис. осіб – за умисне вбивство, у тому числі 4,2 тис. осіб, які вчинили вбивство за обтяжуючих обставин; 3,7 тис. осіб – за нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження; 10,2 тис. осіб – за розбій, грабіж та вимагання; 971 осіб – за згвалтування; 13

осіб – за захоплення заручників; 5,3 тис. осіб – за злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

На обліку в підрозділах кримінально-виконавчої інспекції перебуває 77687 засуджених до кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та адміністративних стягнень. Діяльність ДКВС забезпечують 37 тис. працівників [1].

З метою оптимізації діяльності органів системи юстиції Кабінет Міністрів України 18 травня 2016 року ліквідував 24 територіальні органи управління ДПтС України. Одночасно утворено 6 міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України. Рішення дасть змогу оптимізувати структуру кримінально-виконавчої системи, спростити управління її підрозділами та зробити її більш гнучкою, оперативною, дієвою, впровадити нові підходи до заохочення її персоналу і запровадити ефективне управління підприємствами установ виконання покарань. Крім того, прийняття акта сприятиме реалізації заходів, спрямованих на покращення умов відбування покарань та тримання під вартою засуджених й осіб, узятих під варту, та раціональному використанню бюджетних коштів [2].

Зараз маємо ситуацію, коли слово «оптимізація» асоціюється виключно із скороченням штату, що ми і спостерігаємо на прикладі кримінально-виконавчої системи. Така ситуація скоріш за все має негативний вплив на встановлений порядок відбування покарань в Україні.

Протягом 2012 року персоналом установ виконання покарань і слідчих ізоляторів попереджено 4086 злочинів, у тому числі 6 нападів на персонал, більше 2 тисяч фізичних розправ та 41 навмисне вбивство, 65 втеч, 287 злочинів, пов'язаних з наркотиками, тощо. При цьому засудженими та ув'язненими допущено 6 втеч з-під варти та охорони, а також 99 самовільних залишень місць обмеження волі та втеч з установ мінімального рівня безпеки [3].

З 2013 року такі дані для широкого загалу є недоступними, проте щороку серед засуджених у місцях позбавлення волі та персоналу цих установ реєструється всього лише від 300 до 500 злочинів, що явно дисонує із відкритими даними 2012 року. Вважаємо, що вони не суттєво відрізняються і від ситуації із реальною сучасною пенітенціарною злочинністю.

У зв'язку з цим всю юридичну громадськість збурила хвиля нерозуміння доповнення ст. 216 КПК України нормою про те, що слідчі органів ДКВС України здійснюють досудове розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях ДКВС України. Таку новелу передбачено Розділом III «Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про вищу раду правосуддя» [4], вона потребує фахового і не тільки обговорення, проте вже зараз є очевидно неможливим, наприклад, розслідування отримання неправомірної вигоди керівником виправної колонії детективами Національного антикорупційного бюро України.

Разом з тим, на думку авторів такої новели, незалежний цивільний підрозділ із працівників системи покарань, який підпорядковуватиметься безпо-

середньо Міністерству юстиції України, а не виправним закладам, сприятиме чесному, ефективному та оперативному розслідуванню правопорушень, позаяк деякі справи тривають роками, що призводить до правового колапсу, особливо після ухвалення так званого «закону Савченко», та, разом з тим, унеможливить покривання злочинів працівниками Державної кримінально-виконавчої служби, оскільки слідчі підрозділи підпорядковуватимуться безпосередньо центральному органу та фінансуватимуться також Міністерством юстиції [5].

Виникає риторичне питання: хто готуватиме цивільний слідчих для розслідування у межах країни від 300 до 500 злочинів? Звідки та скільки їх взяти зараз?

Враховуючи викладене та власний практичний досвід діяльності у кримінально-виконавчій системі, вважаємо, що роль і місце слідчого ДКВС України із запобігання пенітенціарній злочинності та власне розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях ДКВС України, будуть такими ж, як і нинішніх слідчих органів досудового розслідування Національної поліції, а то і гіршими. Замість запровадження «своїх» слідчих потрібно лише нормативно та фактично забезпечити нормальну взаємодію МВС України та Міністерства юстиції України в частині запобігання злочинам та розслідування вже вчинених на території або в приміщеннях ДКВС України з широким залученням інститутів громадянського суспільства для недопущення випадків викривлення реального стану пенітенціарної злочинності.

1. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>.

2. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 105.

3. Голова ДПтС України поінформував суспільство про результати та завдання реформування кримінально-виконавчої системи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/printable_article/673481;jsessionid=18F2454404F74D2AC61035A758CA8203.

4. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII // Голос України. – 2017. – № 1.

5. Надання органам кримінально-виконавчої служби слідчих функцій забезпечить оперативне реагування на кримінальні правопорушення та слугуватиме їх профілактиці / Мін'юст [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/ua/news/48866>.